

Nr 1023

Av herr Akerlund m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 142, angående riktlinjer för utlänningspolitiken m. m.

(Lika lydande med motion nr 1293 i Andra kammaren)

I Kungl. Maj:ts proposition nr 142 ang. riktlinjer för utlänningspolitiken grundas förslagen på att invandringen till Sverige tills vidare måste kontrolleras. Vi delar departementschefens principiella inställning under nu rådande förhållanden bl. a. med tanke på att fri invandring omöjliggörs av bristen på ömsesidighet länder emellan. Dessutom bör svenska regler avseende invandringsfrågor i stort överensstämma med vad som gäller i övriga nordiska länder.

Önskemålet att bereda invandrare möjlighet att leva på samma standard och få samma trygghet som den inhemska befolkningen är allmänt omfattat. Fri invandring under nuvarande omständigheter skulle medföra stora såväl ekonomiska som administrativa svårigheter för det svenska samhället.

Vi delar uppfattningen att i princip kravet på arbetstillstånd före inresa tills vidare bör bestå. Den kollektiva invandringen bör också vara väl planerad. Den individuella invandringen av arbetskraft bör naturligtvis också vara i princip kontrollerad, även om denna svårigen kan antas ske efter de generella bedömandena för kollektiv invandring och därför bör bli föremål för en mera ingående prövning av berörda myndigheter jämte arbetsmarknadsparterna. Härtill skall vi återkomma.

En särskild kategori invandrare utgör de flyktingar som tillåts stanna i landet av humanitära skäl. Departementschefen uttalar med tanke på dessa att "tyngdpunkten i den humanitärt motiverade invandring som inte avser asylsökande bör ligga på åtgärder av kollektiv art". Konsekvensen av detta är att "enskild invandring av andra hjälpbehövande än asylfall bör tillåtas endast i undantagsfall, när synnerliga skäl föreligger, främst om utlänningsen på ett eller annat sätt har stark anknytning till Sverige" (s. 114). Såsom departementschefen påpekar är emellertid förhållandena något annorlunda när det gäller invandring under förevändning av missnöje med de ekonomiska förhållandena i hemlandet eller att straff för brott riskeras, vilka inte får föranleda utlämning från Sverige, och då framför allt militära brott. I dessa fall tillämpas reglerna om

politisk asyl, vilka har starka, humanitära motiv. Emellertid har det tyvärr inträffat att verkliga asylfall har resulterat i förpassning. Personerna i fråga har nämligen inte förstått att framhålla de verkliga skälen till önskan att kvarstanna här i landet. Det kan t. ex. vara fråga om personer som kommer från länder där man inte utan risker yttrar sig kritiskt mot den ekonomiska och politiska ordningen. För sådana personer, som vid närmare granskning borde ha politisk asyl, vore det av yttersta värde om en regional, kurativ verksamhet inrättades som kunde ge information.

När det gäller invandring av yrkesverksamma framhåller departementschefen (s. 112) att arbetsmarknadsparternas nuvarande inflytande — dvs. både arbetsgivar- och arbetstagarorganisationernas — på denna invandring inte bör försvagas. AMS förutsättes emellertid i framtiden skola utstaka allmänna riktlinjer för bedömandet av tillståndsärenden med hänsyn till arbetsmarknadsläget. Det innebär dessutom att enskilda ärenden endast i undantagsfall skall särbehandlas. Emellertid försvårar konjunkturväxlingarna långsiktig planering för överförande av arbetskraft, vilket AMS uttryckligen uttalar i samband med utredningens remissbehandling (s. 51). Följaktligen anser vi det tveksamt om generella ställningstaganden kan utnyttjas i så hög grad som departementschefen förutsätter. Arbetsmarknadsparternas inflytande måste förvisso tillmätas mycket stor betydelse när det gäller såväl kollektiv som individuell invandring. Generella ståndpunktstaganden då det gäller individuell invandring torde emellertid icke sällan leda till icke önskvärda konsekvenser. Många gånger kan en arbetssökande presumtiv invandrare i realiteten ha anställningsavtal klart med svensk arbetsgivare men ändå hindras av de nu gällande reglerna att tillträda anställningen, trots att arbetsgivaren i fråga i det speciella fallet har stora svårigheter att tillgodose sitt behov på den svenska arbetsmarknaden. I sådana fall bör arbetsmarknadsparterna få det reella inflytande som departementschefen nämner. Deras uttalanden bör inte endast gälla generella fall utan avse även enskilda ställningstaganden. Det är givetvis av största vikt att då både arbetsgivar- och arbetstagsidan ges medinflytande.

I de fall då utländsk specialarbetskraft åtar sig uppdrag av montage- och reparationskaraktär, s. k. montagearbeten, är mot bakgrunden av gällande lagstiftning departementschefens uttalande principiellt sett inte helt klarläggande. Vid dylika entreprenadarbeten i Sverige gäller att arbetstillstånd ej krävs för tid som inte överstiger 14 dagar. Emellertid inträffar ofta oförutsedda tekniska komplikationer som innebär att arbetet tar längre tid. Enligt 38 § utlänningslagen kan vederbörande specialarbetare då föranledas resa till sitt hemland igen efter 14 dagar för att ånyo inresa.

Strikt tillämpning skulle alltså leda till märkliga konsekvenser. Det synes oss nödvändigt att en ytterligare utredning görs av den problemställning som här uppstått och att en tillfredsställande lösning av problemet åvägbringas. Vi förordar en förlängning av 14-dagarsperioden.

Invandrarna bör, såsom departementschefen påpekar, få möjlighet att leva på samma standard som den inhemska befolkningen, vilket är en av anledningarna till invandringskontrollen. Följaktligen har de invandrade i regel samma sociala förmåner som den inhemska befolkningen. Det allmännas kostnader i detta sammanhang, t. ex. för den direkta socialvården, drabbar i avsevärd utsträckning enskilda kommuner. Kommunerna äger emellertid intet direkt inflytande på invandringspolitiken som är en statlig angelägenhet. Vi anser därför att departementschefen närmare borde ha behandlat kostnadsfördelningsfrågan. Departementschefen anför visserligen på s. 114 att utlänningsutredningen nämnt fördelningen mellan stat och kommun av det allmännas kostnader men anser sig inte behöva gå in på den frågan närmare. Enligt vår mening bör de sociala kostnader som åläggs ifrågavarande kommuner för nyinvandrade under den första tiden av vistelsen i landet genom restitution bestridas av statliga medel. Frågan bör dock närmare utredas.

Arbetsstillstånd som meddelas utläningar före inresa till Sverige är knutet till visst yrke. Detta medför också en fastlåsning vid yrket i fråga även under en längre tids vistelse i Sverige, vilket måste anses olämpligt. Det finns således skäl att luckra upp denna begränsning till visst yrke. I viss mån har propositionens förslag en sådan innebörd i och med att den stipulerade bosättningstiden för erhållande av bosättningsstillstånd, vilket gör arbetsstillstånd överflödigt, föreslås reduceras från nu gängse 5 år till 2 år. Vi anser emellertid att det finns anledning att sträcka sig ännu längre i avsikt att begränsa fastlåsningen vid visst yrke.

Det föreligger enligt rådande bestämmelser och konventioner rättssäkerhet i Sverige för utläningar. De är i fråga om rättigheter och skyldigheter i huvudsak jämställda med svenska medborgare. Många gånger är det emellertid på grund av bristande handledning svårt särskilt för nyinvandrade att tillvarataga sin rätt. När det dessutom gäller administrativa mål, har utläningar enligt nuvarande regler ej möjlighet till fri rätts hjälp. Detta är betydelsefullt då sådana mål även kan leda till frihetsberövande.

Den utlänningsmyndighet som departementschefen förordar och som skall överta nuvarande utlänningskommissions arbetsuppgifter föreslås få i uppdrag att även handlägga anpassningsfrågor. Det förefaller oss osannolikt att en så begränsad organisation, som den som departementschefen skisserar, skulle kunna åta sig alla de uppgifter som härigenom skulle

åläggas den. Dessutom förefaller det som om det nya ämbetsverket skulle bli en helt centraliserad organisation utan formell anknytning till regionala underinstanser. Det tidigare påpekade, starka behovet av kurativ verksamhet för utlänningar i Sverige skulle genom en organisation med sådana regionala instanser kunna smidigt och effektivt tillgodoses. Mot bakgrunden av det här anförda resonemanget och med tanke på att förslaget till organisationsplan snart skall föreläggas riksdagen är det enligt vårt förmenande inte lämpligt att Kungl. Maj:t redan nu i princip bemyndigas avgöra organisationens definitiva utseende.

Med stöd av vad ovan anförts hemställas,

A. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala

1) att en särskilt omsorgsfull prövning måtte ske vid sådana fall av tillståndsprövning där möjligheter till politisk asyl kan föreligga;

2) att såväl arbetsgivar- som arbetstagarorganisationerna framdeles skall ges reellt medinflytande vid tillståndsgivning vid såväl generella ståndpunktstaganden som i enskilda fall;

3) att kravet på bosättningstid för bostadstillstånd bör vara två år men att tillstånd till fritt yrkesval bör kunna ges tidigare;

4) att behovet av regional, kurativ verksamhet för utlänningar i Sverige bör tillgodoses i samband med organiserandet av den nya centrala utlänningsmyndigheten;

B. att riksdagen måtte besluta

1) att administrativa mål bör berättiga till fri rättshjälp åt medellösa utlänningar;

2) att fastställandet av den föreslagna centrala utlänningsmyndighetens uppgifter och ledning skall anstå i avbidan på det aviserade organisationsförslaget för denna myndighet.

Stockholm den 12 november 1968

Henrik Åkerlund (h)

Mary Hultell (h)

Ingrid Diesen (h)
